

ΝΕΕΣ ΕΠΟΧΕΣ

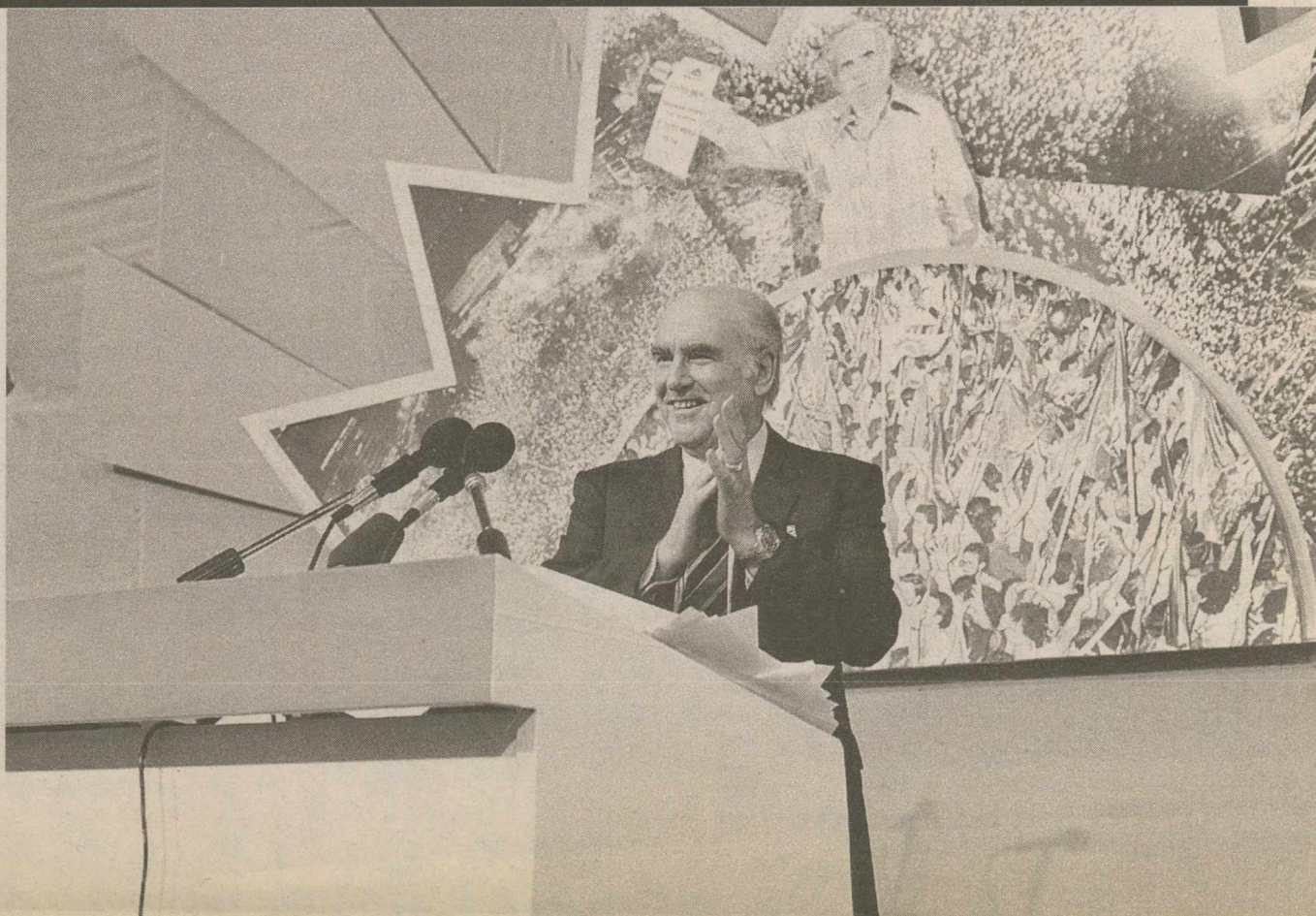
Ι Δ Ε Ε Σ

Υ Ρ Α Μ Μ Α Τ Α

Ε Π Ι Σ Τ Η Μ Ε Σ

Η ΙΔΕΟΛΟΓΙΚΗ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΠΑΣΟΚ ΚΑΙ Η ΣΤΡΟΦΗ ΠΡΟΣ ΤΑ ΑΡΙΣΤΕΡΑ

Ο Ανδρέας Παπανδρέου κατά την ομιλία του στο πρώτο συνέδριο του κόμματος. Ο ιδρυτής του ΠΑΣΟΚ «χρησιμοποίησε» στα πρώτα βήματα του Κινήματος όχι μόνο ιδέες από την πολιτική και την πολιτισμική κουλτούρα της Αριστεράς, αλλά και πλήθος αριστερών προσωπικοτήτων

Τι θα μπορούσε σήμερα να συνιστά «Αριστερά» και τι «Δεξιά» για ένα κόμμα που θέλει να τοποθετείται στον σοσιαλιστικό-σοσιαλδημοκρατικό χώρο; Τι πολιτικές θα περιελάμβανε μια αριστερή στροφή; Σύμφωνα με δημοσκοπήσεις που έχουν δει το τελευταίο διάστημα το φως της δημοσιότητας, ένα σημαντικό μέρος των ψηφοφόρων του ΠΑΣΟΚ ζητεί την «περιβόλητη» στροφή προς τα αριστερά. Δεν είναι ωστόσο λίγοι και εκείνοι που υποστηρίζουν ότι το αίτημα αυτό ενέχει τον κίνδυνο το ΠΑΣΟΚ να επανασυνδεθεί με τον παλιό «κακό» εαυτό του γυρίζοντας την πλάτη σε αλλαγές και ρηξικέλευθες μεταρρυθμίσεις, ενώ μία άλλη άποψη πρεσβεύει ότι πρόκειται για ένα ρητορικό σχήμα που κατά καιρούς ανασύρεται προκειμένου να προσδώσει στο Κίνημα τη χαμένη λάμψη του αλλά και ψήφους. Οι σχέσεις άλλωστε ΠΑΣΟΚ και Αριστεράς ήταν πάντα δύσκολες. Μπορεί κάτι να αλλάξει σήμερα; Απόψεις πανεπιστημιακών παρουσιάζονται στο σημερινό αφιέρωμα.

Η ατελεύτητη εκδρομή του ΠΑΣΟΚ

Του
Γ. ΓΙΑΤΡΟΜΑΝΩΛΑΚΗ

Λίγα χρόνια πριν αποχωρήσει από την πολιτική ο Ανδρέας Παπανδρέου, όταν πάλι για άλλη μια φορά είχε τεθεί ζήτημα συνεργασίας του ΠΑΣΟΚ με την Αριστερά (οτιδήποτε μπορεί να σημαίνει αυτό), δημοσιεύθηκε στα «Νέα», αν θυμάμαι καλά, η εξής γελοιογραφία. Ο Ανδρέας κάθεται στη θέση του οδηγού ενός πολυτελούς σπορ αυτοκινήτου, καμπριολέ. Κρατά το τιμόνι χαμογελαστός και αποφασισμένος και μαρσάρει βιαστικά. Στο βάθος ο δρόμος χάνεται προς ένα δάσος. Δίπλα στη μισάνοιχτη πόρτα του συνοδηγού στέκει ο (τότε) πρωτοκλασάτος κ. Τσοχατζόπουλος διστακτικός αν πρέπει να μπει ή όχι. Ο Ανδρέας τον ενθαρρύνει, «Ελα, Ακη!» του λέει. «Μη φοβάσαι. Θα κάνουμε μια βόλτα μέχρι την Αριστερά και θα γυρίσουμε πίσω. Εμπα!».

Βρίσκω πως αυτή η γελοιογραφία εξεικονίζει ευφυώς τον τρόπο με τον οποίο το ΠΑΣΟΚ, και παλιότερα και τώρα, αντιλαμβάνεται τις σχέσεις του με την ελληνική Αριστερά. Η Αριστερά είναι ένας χώρος αναψυχής όπου μπαίνουμε, χαϊρόμαστε τη φύση και φεύγοντας γεμίζουμε και το καλάθι μας. Με άνθη και οπώρας. Είναι γνωστόν πόσο επιτυχημένα ο ιδρυτής του ΠΑΣΟΚ «χρησιμοποίησε» στα πρώτα βήματα του Κινήματος και στις πρώ-

τες Διακυβερνήσεις όχι μόνο ιδέες από την πολιτική και την πολιτισμική κουλτούρα της αδογμάτιστης Αριστεράς, αλλά και πλήθος «εαμογενών» ή αριστερών προσωπικοτήτων. Οι τότε συνθήκες ευνοούσαν, για να μην πούμε απαιτούσαν, αυτά τα ανοίγματα που και ψήφους έφερναν και κυρίως έκαναν το Κίνημα να φαίνεται ως φυσική απόληξη παλιών αριστερών οραμάτων. Το ΠΑΣΟΚ κατάφερε να «αυτοπροταθεί» ως ο μόνος διαχειριστής λαϊκών κινήσεων που άρχισαν με το ΕΑΜ και τέλειωσαν στην πύλη του Πολυτεχνείου. Είναι όμως επίσης γνωστόν πόσες φορές ο Α. Παπανδρέου και στελέχη του Κινήματος στράφηκαν εναντίον μιας συρρικνωμένης Αριστεράς κατηγορώντας την για ανέξοδο ελιτισμό («είστε ελίτες!») και συχνότερα για «ουραγό της Δεξιάς».

Δεν είναι δύσκολο, πιστεύω, να εξηγήσουμε αυτή την αμφίθυμη σχέση του ΠΑΣΟΚ με την Αριστερά όπως επίσης τη δυσπιστία της Αριστεράς απέναντι σε εκείνους που από καιρό σε καιρό φαίνεται να αποζητούν μια «συνεργασία» που μοιάζει ανειλικρινής και ετεροβαρής. Οι σχέσεις ΠΑΣΟΚ και Αριστεράς ήταν πάντα δύσκολες. Το πρώτο επιζη-

τούσε συνεχώς ένα «σπίγμα αριστερό και προοδευτικό», χωρίς ωστόσο να θέτει σε κίνδυνο την «αστική» του φύση. Η δεύτερη επέμενε σε μια καθαρή «ορθοδοξία» και σε μια υπερήφανη αυτονομία που φαινόταν να απειλεί το πρώτο.

Ωστόσο σήμερα αλλού φαίνονται να εντοπίζονται οι δυσκολίες τόσο για την όποια «στροφή» του ΠΑΣΟΚ προς τα αριστερά όσο και για την όποια «συνεργασία» του με τα κόμματα ή τα ρεύματα της Αριστεράς. Οι πολιτικές συνθήκες των ετών 1974-1981 δεν έχουν καμία σχέση με τις σημερινές. Το χειρότερο: αν στα πρώτα χρόνια της Μεταπολίτευσης η ελληνική Αριστερά έφερε σαφή τα διάσημα μιας ηρωικής πορείας και εξέπεμπε μιαν αναμφισβήτητη γοητεία, έχοντας μάλιστα την πολιτική της «ηρωίκα» αφάγωνη, σήμερα ποιο είναι αλήθεια το πρόσωπο και το όραμα της ελληνικής Αριστεράς; Πόσο ρεαλιστικές είναι οι κοινωνικές και πολιτικές προτάσεις της προς τις οποίες θα μπορούσε να στραφεί το σημερινό ΠΑΣΟΚ προκειμένου να επανεύρει τη χαμένη λάμψη του; Όσο για τη θρυλούμενη χρόνια τώρα «συνεργασία» τους, η συχνά προβαλλόμενη άποψη, ότι όσα τους ενώ-

νουν είναι περισσότερα από όσα τους χωρίζουν, αποτελεί ρητορική υπεκφυγή βολική και για τους δύο.

Το ΠΑΣΟΚ δεν υπήρξε ποτέ αριστερό κόμμα ούτε θα μπορούσε να είναι. Η ελληνική Αριστερά για λόγους ιστορικούς ακόμη και σήμερα δεν θα μπορούσε να γίνει κόμμα εξουσίας. Ή για να το θέσουμε διαφορετικά, το ΠΑΣΟΚ δείχνει σε πραγματική κλίμακα τις αντικειμενικές δυσκολίες που έχει ένα αριστερό κίνημα να γίνει κόμμα εξουσίας στην Ελλάδα. Ετσι, ούτε το ΠΑΣΟΚ μπορεί να χρησιμοποιήσει ξανά ένα παλιόμηστο της Αριστεράς ούτε και η ίδια η ελληνική Αριστερά μοιάζει να ξέρει τι ακριβώς θέλει να εγγράψει πάνω στις φθαρμένες δέλτους της. Το ΠΑΣΟΚ επομένως δεν μπορεί να «στραφεί» αριστερά. Το μόνο που θα μπορούσε να κάνει είναι να αποκτήσει πολιτική συνείδηση, να δει τον κόσμο διαφορετικά και, έχοντας όγκο και δύναμη, να διαπαιδαγωγήσει ανάλογα τον λαό. Πράγμα ωστόσο εξαιρετικά δύσκολο ύστερα από τόσα χρόνια εξουσίας και αλλοτρίωσης. Η τωρινή διακήρυξη «Αλλαγή σε όλα» ηχεί ειρωνικά όταν ηγεσία και οπαδοί του Κινήματος (όπως έδειξαν οι εσωκομματικές διεργασίες της περασμένης Κυριακής) εμμένουν ιδεοληπτικά σε μια εποχή που έχει προ πολλού χαθεί. Αρα μια παραπάνω «εκδρομή» στους ήδη μαρμένους λειμώνες της Αριστεράς δεν έχει νόημα. Ετσι κι αλλιώς η κύρια επιδίωξη του σημερινού ΠΑΣΟΚ μοιάζει να είναι «Τα θέλουμε όλα αρκεί να μη διακινδυνεύσουμε τίποτε».

Το ΠΑΣΟΚ δεν μπορεί να «στραφεί» αριστερά. Το μόνο που θα μπορούσε να κάνει είναι να αποκτήσει πολιτική συνείδηση, να δει τον κόσμο διαφορετικά και, έχοντας όγκο και δύναμη, να διαπαιδαγωγήσει ανάλογα τον λαό

Η ΙΔΕΟΛΟΓΙΚΗ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΚΑΙ Η ΣΤΡΟΦΗ ΠΡΟΣ ΤΑ ΑΡΙΣΤΕΡΑ

Του Α. ΠΑΝΤΑΖΟΠΟΥΛΟΥ

Η βαριά εκλογική ήττα που υπέστη το ΠαΣοΚ και η πρωτόγνωρη κρίση που ξέσπασε στη συνέχεια στους κόλπους του ανέσυραν στην επιφάνεια, από κοινού με το πρόβλημα ηγεσίας, το ζήτημα της ιδεολογικής και πολιτικής ταυτότητας του Κινήματος. Τα δύο αυτά μείζονα προβλήματα δεν θα έπρεπε να αντιμετωπίζονται μεμονωμένα. Επικοινωνούν μεταξύ τους και αλληλοπροσδιορίζονται. Αν, παραδείγματος χάριν, έχει ήδη τεθεί προς συζήτηση ένα αίτημα «αριστερής στροφής» του ΠαΣοΚ, ένα αίτημα επιστροφής του κόμματος στις «αριστερές» ρίζες του, αυτό άραγε δεν ισοδυναμεί με την αναγνώριση του γεγονότος ότι κατά το τελευταίο διάστημα, και υπό την ηγεσία του Γ. Παπανδρέου, το Κίνημα πορεύθηκε μάλλον «δεξιά»; Διότι ποιος άλλος μπορεί να είναι ο βασικός υπεύθυνος για την όποια «στροφή», για την όποια στρατηγική επιλογή που αφορά τη φυσιογνωμία ενός πολιτικού σχηματισμού, αν όχι η ηγεσία του;

Αλλά τι θα μπορούσε σήμερα να συνιστά «αριστερά» και τι «δεξιά» για ένα κόμμα που θέλει να αυτο-τοποθετείται στον σοσιαλιστικό-σοσιαλδημοκρατικό χώρο; Το ερώτημα αυτό, στα καθ' ημάς, και στη σημερινή συγκυρία, χρήζει μερικής αναδιτύπωσης για δύο λόγους: ο πρώτος, γιατί πολλοί από αυτούς που το διατυπώνουν προέρχονται από τους υποστηρικτές του Γ. Παπανδρέου. Ο δεύτερος, γιατί ήδη το ΠαΣοΚ τον επανεξέλεξε στην ηγεσία του. Επομένως το ερώτημα θα έπρεπε να αναδιαμορφωθεί ως εξής: Μπορεί το ΠαΣοΚ, υπό την ηγεσία του Γ. Παπανδρέου, να κάνει μια «αριστερή στροφή»;

Διατείνομαι ότι είναι ο ίδιος ο ση-

Ο κ. Αντρέας Πανταζόπουλος είναι επίκουρος καθηγητής Πολιτικής Επιστήμης στο Τμήμα Πολιτικών Επιστημών του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης.

Χωρίς ταυτότητα

μερινός πρόεδρος του ΠαΣοΚ που έχει, κατά το πρόσφατο παρελθόν, απορρίψει ρητά την ίδια τη διάκριση Αριστεράς/Δεξιάς, ως παρωχημένη. Οτι είναι αυτός ο οποίος θεωρεί ακόμη και την «Κεντροαριστερά» ως «κουτάκι», δηλαδή ως μια παρελθοντική ταυτότητα που αδυνατεί να εκφράσει τις σημερινές ανάγκες, αλλά και τις πλουραλιστικές επιλογές των πολιτών. Οτι είναι αυτός ο οποίος έχει καταγγείλει πολιτικά, καταδικάσει ιδεολογικά, και σπινιατίσει ηθικά ως φοβικό «συντηρητισμό» οποιαδήποτε ένσταση που αμφισβητεί το χαρμόσυνο μέλλον που υπόσχεται η παγκοσμιοποίηση. Σε ένα τέτοιο πλαίσιο υπέρβασης της διαίρεσης Αριστερά/Δεξιά, αυτό που υπονομεύεται καίρια δεν είναι «απλώς» και μόνον η ιστορικότητα και το κοινωνικό, πολιτικό και ιδεολογικό περιεχόμενο

των συγκεκριμένων όρων, αλλά και η ίδια η έννοια της «ταυτότητας». Για μια τέτοια υπερβατική προβληματική, η ταυτότητα, η οποιαδήποτε ταυτότητα, θεωρείται ότι εγκλωβίζει το άτομο σε ανελαστικά σχήματα σκέψης και δράσης, ότι περιορίζει τις πρωτοβουλίες του, ότι δεν του αναγνωρίζει τη δυνατότητα να προβαίνει το ίδιο σε κυρίαρχες, ακόμη και αναφατικές μεταξύ τους, επιλογές. Το σημερινό άτομο, ο σημερινός πολίτης, κατανοείται και ανάγεται σε αποκλειστικό «δημιουργό» της ατομικής του βιογραφίας, συνεπώς η «ταυτότητα» συνιστά εμπόδιο για την αυτοπραγμάτωσή του. Οι διάφοροι κοινωνικοί καταναγκασμοί και οι συμβολικοί προσδιορισμοί που το βαρύνουν, δομικά στοιχεία μιας ταυτότητας, ισοδυναμούν με μοιραίους αρχαϊσμούς που πρέπει με κάθε αντί-

τιμο να συντριβούν. Στο εξής, ένας τέτοιος απελευθερωμένος από «παράδοσιακά» δεσμά νεο-πολίτης, συμμετέχοντας σε πολλαπλούς βιόκοσμους, αναγνωρίζεται σε αντίστοιχες μικρο-ταυτότητες. Η εθελοντική συμμετοχή του σε κοινότητες ενδιαφερόντων/συμπερόντων μέσα σε μια πλουραλιστική κοινωνία των πολιτών, όντας εκούσια και διακεκομμένη, τον καθιστά μια παπική φιγούρα μη αναγώγιμη σε σταθερές κοινωνικο-πολιτικές και ιδεολογικές δομές.

Μέσα σε τέτοια συμφραζόμενα, η κομματική ταυτότητα οφείλει και αυτή να γίνει ευέλικτη και πληθυντική, να απορρίψει την υποτιθέμενη μονοπαγή της συγκρότησης, κοντολογίς να αυτο-υπονομευθεί, να ποντισθεί μέσα σε μια κατακερματισμένη, «κινηματική» και «αυθεντική» κοινωνία των πολιτών χάνοντας τα διακριτά και

ηγεμονικά πολιτικά της πρόσημα, μετεξελισσόμενη σε μία μικρο-ταυτότητα όπως όλες οι άλλες. Η μόνη συμβολή της στην πλαισίωση των πρωτοβουλιών των «δημιουργικών» πολιτών, αυτών των νέων αυτοδύναμων και αυτο-χειραφετημένων ιστορικών πρωταγωνιστών, δεν είναι άλλη από έναν αμιγώς αξιακό προσανατολισμό της δράσης τους. Οι «αξίες», στις οποίες με ιδεολογική εμμονή επανέρχεται διαρκώς ο Γ. Παπανδρέου, σε συνδυασμό με μια κανονιστική πρόσληψη της «συμμετοχής», της «διαβούλευσης» και της ρυθμιστικής «διαπραγμάτευσης», έρχονται έτσι να υποκαταστήσουν μια ταξική ανάγνωση της κοινωνίας των πολιτών, να παραμερίσουν δηλαδή το κριτήριο των συλλογικών κοινωνικών συμφερόντων και των πολιτικών τους εκπροσωπήσεων προς όφελος μιας αφηρημένης, και εν τέλει υπο-πολιτικής, ηθικής, για τη συγκρότηση του κοινωνικού και πολιτικού δεσμού.

Το αμιγώς πολιτικό αποτέλεσμα μιας τέτοιας προοπτικής, παρά τον όποιο υφολογικό εξωραϊσμό της, μόνον «αριστερό» δεν μπορεί να είναι. Περισσότερο τείνει να αναγνωρίζεται στον μετανεωτερικό μύθο του τέλους των κοινωνικών και πολιτικών συγκρούσεων και της σύγκλισης προς ένα φανταστικό «Κέντρο». Με άλλα λόγια, ό,τι θεωρείται «Αριστερά», των «κινήματων», του «εθελοντισμού», της «αποκέντρωσης», της «προοδευτικής διακυβέρνησης» κ.ο.κ., στην πραγματικότητα δεν είναι παρά ο ευφημισμός μιας χαλαρής ταυτότητας, οριακά μιας μη ταυτότητας, ενός ακάθεκτου και βίαιου, στην ίδια του την ουσία, κεντρομόλου ριζοσπαστισμού, εντός του οποίου χάνονται όλα τα σύνορα, διαλύονται όλες οι ιστορικές, συγχρόνως και τεμαχίζονται όλες οι εναλλακτικές αφηγήσεις. Ενα άρωμα λαϊκισμού που ενδεχομένως μπορεί να συνοδεύει μια τέτοια υπερβατική επιχείρηση, ένας λαϊκισμός που τον είδαμε να ξεδιπλώνεται με αφορμή την πρόσφατη εσκακομματική κρίση, δεν μπορεί να μεταμορφώσει το εγχείρημα σε αριστερό.

Οι βουλευτές του ΠαΣοΚ στην πρώτη συνεδρίαση μετά τις εκλογές της 11ης Σεπτεμβρίου

Γύρω γύρω από τον εαυτό τους

Του Γ. ΒΩΚΟΥ

Τον τελευταίο καιρό, αμέσως μετά τις εθνικές εκλογές, ζήσαμε, τουλάχιστον αυτή είναι η γνώμη μου, ένα είδος πολιτικού παραλογισμού ο οποίος εκδηλώθηκε στο κόμμα της αξιωματικής αντιπολίτευσης ύστερα από την ήττα του στις εθνικές εκλογές. Ο υπεύθυνος αρχηγός ταραχτήκε κάπως, εγκατέλειψε για λίγο τη μακαριότητα στην οποία ζούσε και κατέθεσε τη θλίψη και την απορία του μπροστά στο αναμφισβήτητο, αλλά και εντελώς αναπάντεχο για τον ίδιο γεγονός. Βεβαίως ο αρχηγός δεν μπόρεσε να προβλέψει την ημερομηνία, έστω κατά προσέγγιση, των εκλογών και συνεπώς ο κομματικός μηχανισμός βρέθηκε απροετοίμαστος. Ως προς το σημείο αυτό, η εξήγηση δεν ήταν δύσκολη: προφανώς την ευθύνη φέρει ο αντίπαλος πολιτικός, στην προκειμένη περίπτωση ο Πρωθυπουργός της χώρας, ο οποίος αμέλησε ή απέφυγε να τον προειδοποιήσει εγκαίρως. Και το κρίσιμο ερώτημα μπορούσε επιτέλους να τεθεί: Μήπως η δημοκρατία μας δεν ζει πια σε καθεστώς πολι-

τικής ευγένειας, αλλά έχει επιστρέψει στην περίοδο της πολιτικής βαρβαρότητας υπό τη μορφή πολιτικής σύγκρουσης; Επιπλέον, ο αρχηγός γνώριζε πολύ καλά ότι οι δημοσκοπήσεις ήταν αρνητικές για τον ίδιο και την πολιτική που ακολουθούσε. Στο σημείο αυτό η εξήγηση ήταν πολύ πιο εύκολη και δόθηκε εγκαίρως: το λάθος οφειλόταν στις εταιρείες των δημοσκοπήσεων οι οποίες ευνοούσαν τον αντίπαλο.

Με τα δεδομένα αυτά υπόψη του, ο αρχηγός πήρε την απόφαση να ζητήσει εκ νέου την εμπιστοσύνη των μελών, φίλων και οπαδών του κόμματος, υποσχόμενος ότι ήταν έτοιμος να βαδίσει μια νέα πορεία, με νέες ιδέες και νέες προτάσεις, όπου νέοι άνθρωποι θα άνοιγαν νέους ορίζοντες για μια νέα πολιτική. Ήταν η στιγμή που οι λέξεις *νέος* αποκτούσαν το μαγικό τους περιεχόμενο: αρκούσε να τις προφέρει κανείς για να υποχωρήσουν αστοχίες, λάθη και εμπόδια. Ακόμη και η ίδια η πραγματικότητα ήταν αναγκασμένη, γεμάτη ντροπή, να το βάλει στα πόδια. Ο αρχηγός, φύλαρχος με το μαγικό ραβδί στο χέρι, έβαινε με φανταστικές δόσεις νίκης τον λαό

του, που ήταν υποχρεωμένος να καταπιεί ακόμη μία ήττα.

Η νέα αισιοδοξία δεν ήταν γραφτό να έχει ανέμελη πορεία. Όπως είναι γνωστό, παρουσιάστηκε ένας αμφισβητίας ορμητικός, σίγουρα θορυβώδης, απαιτητικός, που διεκδίκησε για λογαριασμό του την ηγεσία του κόμματος. Στο σημείο αυτό προκύπτει ο πολιτικός παραλογισμός για τον οποίον μίλησα

προηγουμένως. Γιατί ένας φύλαρχος μπορεί να υποφέρει πολλά, αλλά σε καμία περίπτωση δεν μπορεί να ανεχτεί την αμφισβήτηση του ρόλου του. Ετσι, ο διεκδικητής βαφτίστηκε αμέσως φιλόδοξος, διψασμένος

για εξουσία, φύλαρχος, σε αντίθεση με τον φύλαρχο εν υπηρεσία, ο οποίος για το μόνο πράγμα που αδιαφορούσε ήταν η εξουσία. Πράγματι, το μόνο που τον ενδιέφερε ήταν η διατήρησή της. Ενα νέο πρόταγμα έκανε την εμφάνισή του στην πολιτική θεωρία και στην πολιτική πράξη: όποιος διεκδικεί την αρχηγία είναι διψασμένος για εξουσία. Ο αρχηγός έχει ήδη ξεδιψάσει και ενδιαφέρεται μόνο για τα αποθέματα σε ύδωρ.

Το ζήτημα είναι ότι δεν ξέρουμε κατά πού βρίσκεται η Αριστερά.

Ίσως να είναι μόνο θέμα προσανατολισμού

Ο κ. Γεράσιμος Βώκος είναι καθηγητής Φιλοσοφίας στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης.

Του Ν. ΜΟΥΖΕΛΗ

Νομίζω ότι η βούληση όλων αυτών που πήγαν να ψηφίσουν στις 11 Νοεμβρίου είναι να προχωρήσει το ΠαΣοΚ προς μια πιο κεντροαριστερή κατεύθυνση. Πόσο δυνατό είναι αυτό; Στο πλαίσιο της νεοφιλελεύθερης παγκοσμιοποίησης είναι δυνατή μια κεντροαριστερή πολιτική, πολιτική που θα διαφοροποιεί το Πα-

ΣοΚ από τη ΝΔ; Η απάντηση είναι ότι μια τέτοια πολιτική είναι εξαιρετικά δύσκολη αλλά όχι αδύνατη. Είναι δύσκολη γιατί η τάση στις περισσότερες χώρες της ΕΕ είναι η σύγκλιση Κεντροαριστεράς και Κεντροδεξιάς. Η σύγκλιση αυτή έχει να κάνει με την εντεινόμενη ανισορροπία δύναμης μεταξύ κεφαλαίου και εργασίας – ανισορροπία που βασίζεται στο απότομο

άνοιγμα των παγκόσμιων αγορών στη δεκαετία του '70. Το άνοιγμα των αγορών σε συνδυασμό με τις νέες τεχνολογίες οδήγησαν σε μια απίστευτη κινητικότητα του κεφαλαίου. Έτσι, κάθε σοβαρή προσπάθεια αναδιανομής του παραγόμενου πλούτου οδηγεί στη φυγή των κεφαλαίων σε χώρες όπου η εργασία είναι φθηνή και οι συνθήκες εργασίας βάρβαρες.

Αν η βασική αξία της Κεντροαριστεράς είναι η μη ισοπεδωτική ισότητα, δηλαδή η ριζική άμβλυνση των ανισοτήτων, αυτό που πρέπει να τονιστεί είναι ότι οι ανισότητες δεν είναι μόνο οικονομικές, αλλά και κοινωνικές, πολιτικές και πολιτισμικές.

1 Οικονομικές ανισότητες

Σε αυτόν τον χώρο η Κεντροαριστερά πρέπει να παντρεύει την ανταγωνιστικότητα και τον δυναμισμό της οικονομίας με την ουσιαστική αναδιανομή του πλούτου. Εδώ το κύριο μέσον είναι η ριζική αλλαγή του φορολογικού συστήματος. Μια κεντροαριστερή διακυβέρνηση πρέπει να επιβάλει μέτρα όπως:

- Τη σταδιακή μετατόπιση βάρους από την έμμεση στην άμεση φορολογία.
- Τη χαμηλότερη φορολογία των επαναεπενδυόμενων κερδών και την υψηλότερη των διανεμομένων.
- Την υψηλότερη φορολογία της μεγάλης ακίνητης περιουσίας.
- Την πολύ πιο αυστηρή πάταξη της φοροδιαφυγής (που είναι τεχνικά δυνατή σήμερα λόγω της ψηφιακής τεχνολογίας).
- Τη ρύθμιση της αγοράς κατά τρόπο που να αμβλύνονται οι μονοπωλιακές τάσεις κτλ.

2 Ανισότητες στον κοινωνικό χώρο

Εδώ μια βασική κεντροαριστερή στρατηγική πρέπει να οδηγεί στον συνδυασμό παροχών και υπηρεσιών που έχουν καθολικό χαρακτήρα (δηλ. που παρέχονται δωρεάν σε όλους) με αυτές που στοχεύουν στα οικονομικά αδύνατα στρώματα του πληθυσμού. Αν πάρουμε ως παράδειγμα την Ανώτατη Παιδεία, όπως έχουν δείξει πρόσφατες έρευνες του ΚΑ-ΝΕΠ (Κέντρου Ανάπτυξης Εκπαι-

Ο κ. Νίκος Μουζέλης είναι ομότιμος καθηγητής Κοινωνιολογίας στη ΛΣΕ.

Μέλη και φίλοι του ΠαΣοΚ ψηφίζουν για την ανάδειξη προέδρου του κόμματος. Το στιγμιότυπο από το γήπεδο Σπόρτινγκ το οποίο είχε μετατραπεί σε εκλογικό κέντρο

δευτικών Πολιτικών) της ΓΣΕΕ οι εκπαιδευτικές ανισότητες αυξάνονται γεωμετρικά. Εδώ χρειάζεται άνιση κατανομή πόρων. Μια κατανομή που θα ενισχύει πολύ περισσότερο τις υποβαθμισμένες περιοχές και τις λαϊκές τάξεις. Για να δώσω ένα πιο συγκεκριμένο παράδειγμα, η λεγόμενη δωρεάν Παιδεία για όλους που περιορίζεται στα δίδακτρα και στα βιβλία θα πρέπει να συνδυασθεί με τη δωρεάν σίτιση και στέγαση των φοιτητών/φοιτητριών που προέρχονται από φτωχά νοικοκυριά. Θα πρέπει επίσης να τους παρέχεται τελείως δωρεάν μεταπτυχιακή εκπαίδευση.

3 Πολιτικές ανισότητες

Όπως είναι γνωστό, στη Μεταπολίτευση τα κόμματα μαζικοποιήθηκαν χωρίς να εκδημοκρατιστούν – χωρίς δηλαδή να χάσουν τα πελατεια-

κά χαρακτηριστικά τους. Αυτό οδηγεί σε μεγάλες ανισότητες στον πολιτικό χώρο. Αυτοί που δεν συμμετέχουν στα διάφορα πελατειακά δίκτυα των κομμάτων εξουσίας έχουν λιγότερα οφέλη και μειωμένη συμμετοχή στο πολιτικό γίγνεσθαι. Αν η κεντροαριστερή λύση στις κοινωνικο-οικονομικές ανισότητες είναι η ριζική αλλαγή του φορολογικού συστήματος, η κεντροαριστερή λύση σε ό,τι αφορά τις πολιτικές ανισότητες είναι η αλλαγή του εκλογικού νόμου. Εδώ χρειάζονται μέτρα όπως η κατάργηση της λίστας, οι μικρότερες εκλογικές περιφέρειες, η επιβολή του μονοεδρικού συστήματος, ο αυστηρότερος έλεγχος των οικονομικών των κομμάτων κτλ.

Μία άλλη διάσταση πολιτικών ανισοτήτων συνδέεται με την κοινοκρατία. Με το ότι η κοινοκρατική λογική διεισδύει και αμ-

βλύνει τις αυτόνομες λογικές όλων των άλλων θεσμικών χώρων – από το πανεπιστήμιο και τις τέχνες ως τα επαγγέλματα και τα σπορ. Αυτό οδηγεί σε μια άνιση κατανομή ισχύος μεταξύ αυτών που ελέγχουν τα «μέσα κυριαρχίας» (δηλ. τους κοινοκρατικούς μηχανισμούς) και αυτών που ελέγχονται από αυτά. Σε αυτόν τον χώρο μια κεντροαριστερή πολιτική πρέπει να οδηγεί σε μέτρα για την ενδυνάμωση πραγματικά ανεξάρτητων αρχών, καθώς και των μη επιμεριστικά προσανατολισμένων ΜΚΟ που θα μπορούσαν να λειτουργήσουν ως αντίβαρο στον κοινοκρατικό αυταρχισμό.

4 Πολιτισμικές ανισότητες

Η τηλεόραση περισσότερο από κάθε άλλον θεσμό (οικογένεια, σχολείο, Εκκλησία) διαμορφώνει τις ταυτό-

τητες και τον τρόπο ζωής των πολιτών. Παίζει επίσης καθοριστικό ρόλο στη διαμόρφωση των πολιτικών εξελίξεων. Αν στον οικονομικό χώρο μέσω των μονοπωλίων έχουμε συγκέντρωση των «μέσων παραγωγής» και στον πολιτικό μέσω της κοινοκρατίας τη συγκέντρωση των «μέσων κυριαρχίας», στον πολιτισμικό χώρο μέσω των τηλεοπτικών δικτύων έχουμε τη συγκέντρωση των «μέσων επιρροής» σε πολύ λίγα χέρια. Αν έτσι έχουν τα πράγματα, από μια κεντροαριστερή σκοπιά ένας τηλεοπτικός σταθμός δεν πρέπει να λειτουργεί σαν μια οποιαδήποτε άλλη επιχείρηση. Αυτό σημαίνει ότι χρειάζεται ένας πολύ πιο αυστηρός ποιοτικός (όχι ιδεολογικός) έλεγχος των προγραμμάτων. Σημαίνει επίσης τη σταδιακή δημιουργία καναλιών που δε θα ελέγχονται ούτε από το κράτος ούτε από το ιδιωτικό κεφάλαιο. Κανάλια όπως το BBC (που χρηματοδοτείται χωρίς να ελέγχεται από την εκάστοτε κυβέρνηση) ή κανάλια στα οποία αυτοί που παράγουν πολιτιστικά αγαθά, καθώς και οι απλοί πολίτες, έχουν μεγαλύτερο έλεγχο.

Τελειώνοντας, θέλω να τονίσω ότι τα παραπάνω μέτρα που στοχεύουν στην άμβλυνση των ανισοτήτων όχι μόνο στον οικονομικό και κοινωνικό, αλλά και στον πολιτικό και πολιτισμικό χώρο δεν θα ήταν αποτελεσματικά αν εφαρμόζονταν κατά αποσπασματικό, ad hoc τρόπο. Και αυτό γιατί οι αλλαγές σε έναν από τους παραπάνω τέσσερις χώρους προϋποθέτει μεταρρυθμίσεις και στους υπόλοιπους τρεις. Χρειάζεται, με άλλα λόγια, ένα συνολικό όραμα, μια συνολική, συστηματική μεταρρυθμιστική προσπάθεια. Χρειάζεται επίσης μια μεγάλης κλίμακας διαφώτιση και κινητοποίηση του κόσμου προς τον κεντρικό κεντροαριστερό στόχο που δεν μπορεί να είναι άλλος από την άμβλυνση των ανισοτήτων – δηλαδή την επίτευξη μιας πιο ισορροπημένης οικονομίας, μιας πιο δίκαιης κοινωνίας, μιας πιο δημοκρατικής πολιτείας και μιας πιο χειραφετικής κουλτούρας.

Επωφεληθείτε από τις χαμηλές τιμές και προνοήστε από τώρα για τις κρύες μέρες του χειμώνα.

Φθινοπωρινές προσφορές, SWISS MADE.

Επωφεληθείτε από τις φθινοπωρινές προσφορές μας από τώρα έως και 30 Νοεμβρίου 2007 και πετάξτε γρήγορα και άνετα μεταξύ 15 Οκτωβρίου και 9 Δεκεμβρίου 2007 για Λισαβόνα, Κοπεγχάγη, Μόσχα, Νυρεμβέργη, Μάντσεστερ και 37 ακόμη ευρωπαϊκούς προορισμούς μέσω Ελβετίας. Για περισσότερες πληροφορίες και προσφορές επισκεφτείτε την ιστοσελίδα SWISS.COM ή επικοινωνήστε με τον ταξιδιωτικό σας πράκτορα.

SWISS.COM

Οι τιμές αναγράφονται σε ευρώ. Οι αναφερόμενοι ναύλοι ισχύουν κατ' άτομο και για κρατήσεις μετ' επιστροφής. Στους αναφερόμενους ναύλους δεν συμπεριλαμβάνονται φόροι αεροδρομίου και τα τέλη υπηρεσιών λόγω διαφορετικών προορισμών. Ισχύουν ειδικόι όροι. Ο αριθμός των θέσεων είναι περιορισμένος και ενδέχεται να μην υπάρχουν διαθέσιμες θέσεις σε όλες τις πτήσεις. Περίοδος πώλησης εισιτηρίων: 15/10-30/11/07. Περίοδος πτήσεων: 15/10-09/12/07.

A STAR ALLIANCE MEMBER

swiss

Swiss International Air Lines

+

